

רוץ בנט רוץ !!! (על בחינת בגרות בהיסטוריה עם ספרים פתוחים)

גדי ראונר

מבחן הבגרות בהיסטוריה על פי הרפורמה של **הלמידה המשמעותית** שהתקיים לפני ימים אחדים הוא ציון דרך חשוב מאין כמוהו בתולדות החינוך בארץ. המבחן מאפשר להשתמש בספרים פתוחים ובמחברת. יש במבחן שאלות פתוחות שרק מי שמכיר ויודע את התכנים הלימודיים ואת חומרי ההוראה-למידה השונים יכול לפתור בהצלחה. השאלות הן חכמות והן מרכזיות ביחס לנושאים השונים. למשל: לבחור פרק מתוך ספר הלימוד שהוא הפרק החשוב ביותר של יחידת לימוד מסוימת (בית שני, לדוגמה) ולנמק את הבחירה. על התלמידים להצדיק את התשובה ולא רק לרשום אותה בצורה יבשה. הנה דוגמאות נוספות של שאלות ומטלות מאתגרות הקיימות בטופס הבחינה: לדעת לקרוא מפה היסטורית ולהפיק מידע ממנה, לנסח שאלות ברמות חשיבה שונות (ידע, הבנה וחקר), לקרוא שני קטעי מידע שונים על אירוע היסטוריה (למשל, המרד הגדול) ולהביע עמדה אישית בנוגע לוויכוח על היציאה למרד, לבחור מקור אחד (מילולי או חזותי) שהוא מרכזי להבנת מלחמת העצמאות, לדון (ואף לחלוק, כמובן) בדברי משרד החינוך עצמו בנוגע לחשיבותה של מלחמת העצמאות ועוד. בכל השאלות האלה התלמידים מתבקשים לחשוב חשיבה ברמה גבוהה. לא עוד לשנן את החומר בלי להבין אותו. הם צריכים להיות מצויים בסיפור הגדול הקיים מאחורי כל אחד מהנושאים הלימודיים ולא להיות עסוקים בשינון ואזכור של "4 הסיבות למתן הצהרת בלפור".

צורה כזאת של היבחנות דורשת תהליך הוראה אחר. מתוך שיחות שקיימתי עם כמה מורים שלימדו על פי תכנית סח"ב (הלמידה המשמעותית) הם אמרו שכדי להצליח במבחן כזה הם הפסיקו להרצות, לכתוב על הלוח או להכתיב את החומר באופן חד-צדדי כפי שהיה בעבר. הם התחילו לקיים סדנאות, שיחות, דיונים. הם נתנו לתלמידים מטלות מעניינות ובקשו מהם לנקוט עמדה בסוגיות שונות. הם אמרו: "התחלנו ללמד היסטוריה ולא להיות טכנאים שכל תפקידנו הוא להכין את התלמידים להצלחה בבחינת הבגרות".

יגידו הספקנים שקשה יהיה להעריך את התשובות של התלמידים. כיצד נדע מהי תשובה טובה ומהי תשובה בינונית. הנני סבור כי הדרג המקצועי של המשרד נערך לכך וכי כבר קיימים מחוונים שעוצבו על-ידי מומחי ההערכה שלנו כדי לתת מענה הולם ולסייע למורים שיבדקו את המבחנים האלה. בכל אופן הבעיות הטכניות לא יכולות להיות מכשול לנוכח השינוי המהותי הפורה שאנו חווים אותו כעת.

אחרי שנים רבות של ישיבה על ספסלי האופוזיציה עלי להודות כי מבחן כזה הוא הגשמת חלום. זה התחיל לפני כעשור כאשר השרת יולי תמיר יזמה את הרפורמה של האופק הפדגוגי בניצוחה של פרופ' ענת זהר וזה המשיך בקדנציה של השר הרב פירון. היום תחת הנהגתו של השר בנט ושל יו"ר המזכירות הפדגוגית ד"ר משה וינשטוק המגמה הזאת הופכת לממוסדת. יש לקוות שהיא תלך ותתרחב ושכל תלמידי היסטוריה יעברו תהליך דומה בכיתות הלימוד. הדבר גם צפוי להתרחש ביתר המקצועות. או אז נאמר שהחינוך העל-יסודי במדינת ישראל עלה כיתה ושאונו עוסקים בחינוך ולא בציונים, במטרה ליצור חברה חושבת וחכמה יותר.

21 ביוני 2017

ד"ר גדי ראונר מכשיר מורים להיסטוריה ולאזרחות באוניברסיטת תל-אביב ובאוניברסיטה
הפתוחה.